

Monitor
naleving
rookvrije werkplek
2006

METINGEN 2004 EN 2006

B. Bieleman

A. Kruijze

I N T R A V A L
bureau voor onderzoek & advies

Monitor naleving rookvrije werkplek 2006

Mei 2007

INRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© St. INTRAVAL

Postadres:
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intraval.nl

Kantoor Groningen:
St. Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 184
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

Mei 2007

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst: drs. B. Bieleman, drs. A. Kruize
Opmaak: M. Hoorn
Druk: Repro GMW
Opdrachtgever: Voedsel en Waren Autoriteit (VWA)

ISBN: 978 90 8874 009 1

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdstuk 1 Samenvatting en conclusies	1
Hoofdstuk 2 Resultaten	4
2.1 Duidelijkheid wetgeving	4
2.2 Rookbeleid	5
2.3 Invoering rookverbod	6
2.4 Handhaving rookverbod	8
2.5 Oordelen invoering en handhaving rookverbod	9
2.6 Risicoperceptie en gezondheidsrisico's	12
Bijlage Methodologische verantwoording	15

1. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Op 7 mei 2002 is in het Staatsblad 2002 nummer 201 de gewijzigde Tabakswet gepubliceerd. Deze wet is één van de instrumenten om het tabaksgebruik terug te dringen en de niet-roker te beschermen. In de Tabakswet staan verschillende bepalingen met betrekking tot tabaksproducten. Op 1 januari 2004 is artikel 11a van de Tabakswet inwerking getreden. Het uitgangspunt van dit wetsartikel is dat iedere werkgever verplicht is zodanige maatregelen te treffen dat iedere werknemer zijn werkzaamheden kan uitoefenen zonder daarbij blootgesteld te worden aan tabaksrook van anderen.

Het toezicht op de naleving van de Tabakswet en het opsporen van strafbare feiten is een taak van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA). Om deze taken te kunnen uitvoeren zijn bij alle regionale diensten van de VWA zogenoemde Drank, Horeca en Tabak (DHT-)teams ingesteld. Deze teams van speciaal opgeleide controleurs houden zich met name bezig met de handhaving van de Drank- en Horecawet en de Tabakswet. Zo wordt in het kader van de rookvrije werkplek gecontroleerd of is voldaan aan de verplichting een rookvrije werkplek te creëren. Werkgevers die zich schuldig maken aan een overtreding van de rookvrije werkplek moeten die overtreding ongedaan maken en riskeren bovendien een geldboete.

Nalevingsmonitor

In 2004 is de VWA gestart met de tweejaarlijkse "Nalevingsmonitor rookvrije werkplek". Het doel is om ontwikkelingen in het naleefniveau en de naleefmotieven (betreffende de rookvrije werkplek) binnen verschillende bedrijfstakken vast te stellen. Het naleefniveau wordt bepaald aan de hand van bedrijfsbezoeken (uitgevoerd door de VWA), terwijl de naleefmotieven aan de hand van telefonische enquêtes (uitgevoerd door een extern bureau) worden bepaald. De VWA heeft onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL eind 2006 opdracht gegeven de tweede meting uit te voeren.¹

In deze nalevingsmonitor staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Wat zijn de naleefmotieven voor de genoemde wetgeving van de bedrijven binnen verschillende bedrijfstakken en bedrijfsgrootten?

Opzet

In de monitor worden 14 bedrijfssectoren en drie bedrijfsgrootten onderscheiden, gebaseerd op de indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Op basis van een aselechte steekproef per bedrijfstak zijn bedrijven benaderd voor het afnemen van een telefonische enquête. Voor de adresgegevens van de te benaderen bedrijven is gebruik gemaakt van het LISA-bestand. De vragenlijst is afgenomen bij degene die binnen het bedrijf c.q. de vestiging verantwoordelijk is voor het creëren c.q. goed op de hoogte is van het bedrijfsbeleid inzake rookvrije werkplekken en de naleving daarvan. Uiteindelijk zijn in 2004 744 respondenten geënquêteerd en in 2006 2.201.

Opgemerkt dient te worden dat voor de horeca (nog) geen rookverbod geldt voor de voor publiek bestemde ruimte(n). De vragen gesteld aan de respondenten in de horecabranche hebben alleen betrekking op het rookbeleid in de niet voor publiek bestemde ruimten zoals keuken, magazijn, kantoor en kleedruimte.

¹ De eerste meting is in 2004 uitgevoerd door Research voor Beleid.

Wegingsfactor

Om de steekproef een goede afspiegeling te laten zijn van de landelijke situatie is bij beide metingen een wegingsfactor gebruikt. Deze factor is berekend met behulp van de oorspronkelijke landelijke verdeling (voornamelijk gegevens van het CBS) en de verdeling binnen de uiteindelijke onderzoeksgroep.

Tabakswet en rookbeleid

Het percentage bedrijven dat aangeeft (zeer) veel te weten over de wetgeving ten aanzien van de rookvrije werkplek is tussen 2004 en 2006 nauwelijks veranderd: in 2004 geeft 32% aan hierover (zeer) veel te weten tegenover 36% in 2006. Alleen bij de kleine bedrijven is het percentage significant gestegen van 26% in 2004 naar 36% in 2006.² Het percentage bedrijven dat de wetgeving (zeer) duidelijk vindt is tussen 2004 en 2006 toegenomen van 70% naar 79%.

Er is tevens sprake van een stijging in het percentage bedrijven dat zegt het rookverbod correct te hebben ingevoerd: 76% in 2004 tegenover 81% in 2006. Een correct ingevoerd rookverbod is of een volledig rookverbod of een algemeen rookverbod met speciale rookruimten waar niet-rokers niet hoeven te komen. De toename in het hanteren van een correct rookverbod wordt met name veroorzaakt doordat steeds meer bedrijven een volledig rookverbod invoeren: 39% in 2004 versus 63% in 2006. Tevens is het percentage bedrijven dat aangeeft een algemeen rookverbod met speciale rookruimtes te hanteren gedaald van 37% in 2004 naar 19% in 2006. Bovendien is er sprake van een daling in het aantal bedrijven zonder rookbeperkingen: 7% in 2004 tegenover 4% in 2006.

Invoering en handhaving rookverbod

Bedrijven ervaren steeds minder knelpunten bij het invoeren en handhaven van het rookverbod. Zo geeft in 2004 23% aan knelpunten te hebben ondervonden bij de invoering van het rookverbod, terwijl dit in 2006 is gedaald naar 13%. Het ervaren van knelpunten bij de handhaving is gedaald van 15% in 2004 naar 5% in 2006. Bedrijven ervaren met name minder knelpunten ten aanzien van de aparte rookruimten. Dit kan onder andere worden verklaard door de afname van het aantal bedrijven met een aparte rookruimte.

Oordelen invoering en handhaving rookverbod

In 2004 geeft 77% van de bedrijven aan de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) makkelijk te vinden, in 2006 is dit percentage gestegen naar 87%. Ook het deel van de bedrijven dat de invoering en handhaving (erg) belangrijk vindt is tussen 2004 en 2006 toegenomen: 65% in 2004 tegenover 84% in 2006.

De bedrijven zijn stellingen voorgelegd over positieve effecten van het invoeren en handhaven van het rookverbod. In het algemeen is er sprake van een toename in het percentage bedrijven dat het eens is met de stellingen. Zo geeft een groter deel aan het eens te zijn met de stelling dat door het correct invoeren en handhaven van het rookverbod het ziekteverzuim onder het personeel afneemt: 14% in 2004 tegenover 36% in 2006. Ook het percentage bedrijven dat van mening is dat het correct invoeren van het rookverbod bijdraagt aan een goed imago van het bedrijf is tussen 2004 en 2006 behoorlijk gestegen: 52% in 2004 versus 70% in 2006.

² In deze rapportage wordt in principe alleen ingegaan op significante verschillen. Wanneer er wordt gesproken over een stijging of een daling dan betreft het een significante stijging of daling. Wanneer een verschil niet significant is wordt dit expliciet vermeld.

Risicoperceptie en gezondheidsrisico's

In beide jaren is het merendeel van de bedrijven van mening dat roken (97% in 2004 en 96% in 2006) en meeroken (93% in 2004 en 94% in 2006) schadelijk is voor de gezondheid. Het deel dat bij een correct ingevoerd rookbeleid, de kans (zeer) klein inschat dat eigen niet rokende werknemers gezondheidsschade oplopen door het roken van collega's is niet veranderd (beide jaren 48%). Hieruit blijkt dat bedrijven de gezondheidsrisico's lager inschatten wanneer het hun eigen werkomgeving betreft.

2. RESULTATEN

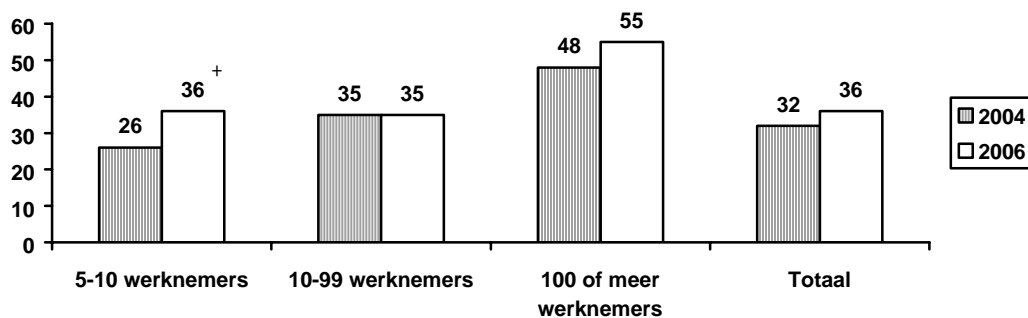
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de resultaten uit de nalevingsmonitor metingen 2004 en 2006. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de wetgeving, het rookbeleid, de invoering en handhaving van het rookbeleid en het oordeel hierover. Bij de bespreking van de resultaten worden de verschillen tussen 2004 en 2006 voor het totaal en de onderverdeling naar bedrijfsgrootte behandeld. Daarnaast wordt voor de meting 2006 nagegaan in hoeverre er verschillen bestaan tussen de branches.

In de tekst worden alleen de significante verschillen besproken (significantieniveau $p < 0,05$).¹ In de tabellen worden de gewogen aantallen weergegeven.

2.1 Duidelijkheid wetgeving

Het deel van de bedrijven dat vindt (zeer) veel te weten over de wetgeving ten aanzien van de rookvrije werkplek is tussen 2004 en 2006 nauwelijks veranderd, in 2004 is 32% deze mening toegedaan en in 2006 36% (figuur 2.1). Bij de kleine bedrijven geeft in 2004 26% aan (zeer) veel te weten, terwijl dit in 2006 is toegenomen tot 36%.

Figuur 2.1 Percentage bedrijven dat naar eigen (zeer) veel weet over de wetgeving over de rookvrije werkplek, naar bedrijfsgrootte

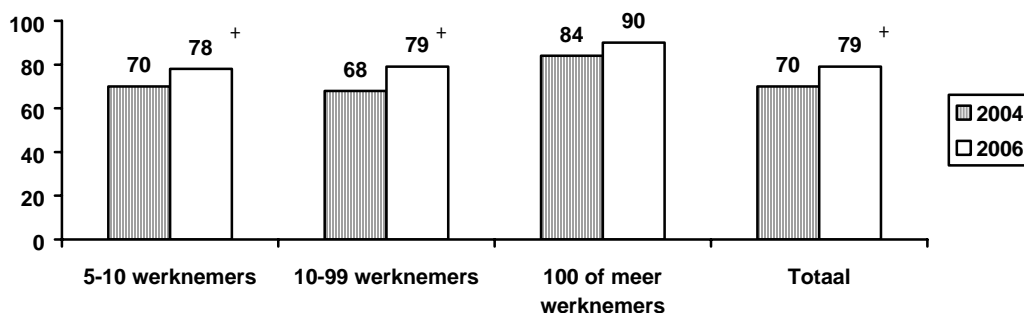

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vervolgens is gevraagd hoe duidelijk de bedrijven de wetgeving over de rookvrije werkplek vinden. Er is sprake van een toename in het percentage bedrijven dat de wetgeving (zeer) duidelijk vindt: in 2004 is 70% van mening dat de wetgeving (zeer) duidelijk is, terwijl dit in 2006 is toegenomen naar 79% (figuur 2.2). Zowel binnen de kleine bedrijven als de middelgrote bedrijven is het percentage dat de wetgeving (zeer) duidelijk vindt gestegen (kleine bedrijven van 70% in 2004 naar 78% in 2006; middelgrote bedrijven van 68% in 2004 naar 79% in 2006).

¹ De verschillende uitkomsten tussen de twee metingen zijn statistisch getoetst op 'toeval'. In de statistische toetsing is uitgegaan van een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Dit betekent dat indien de gevonden verschillen significant zijn, het voor 95% zeker is dat de verschillen berusten op werkelijke verschillen en niet op toevallige (steekproef)fluctuaties. Indien er sprake is van een significant verschil is dat bij de tabel aangegeven met 'p < 0,05'. In de meeste gevallen ligt de p-waarde nog lager. Er is gebruik gemaakt van de chi-kwadraattoets.

Figuur 2.2 Percentage bedrijven dat de wetgeving over de rookvrije werkplek (zeer) duidelijk vindt, naar bedrijfsgrootte

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vergelijking branches

In 2006 loopt het percentage bedrijven dat aangeeft (zeer) veel te weten over de wetgeving over de rookvrije werkplek uiteen van 24% van de financiële instellingen tot 45% van de horeca. Bij de vraag over de duidelijkheid van de wetgeving scoort de horeca daarentegen met 64% die deze (zeer) duidelijk vindt het laagst. Hierbij is sprake van een significant verschil met: zakelijke dienstverlening (83%); onderwijs (82%); gezondheidszorg (82%); industrie (82%); reparatie (80%); vervoer, opslag en communicatie (80%); en cultuur en recreatie (78%).

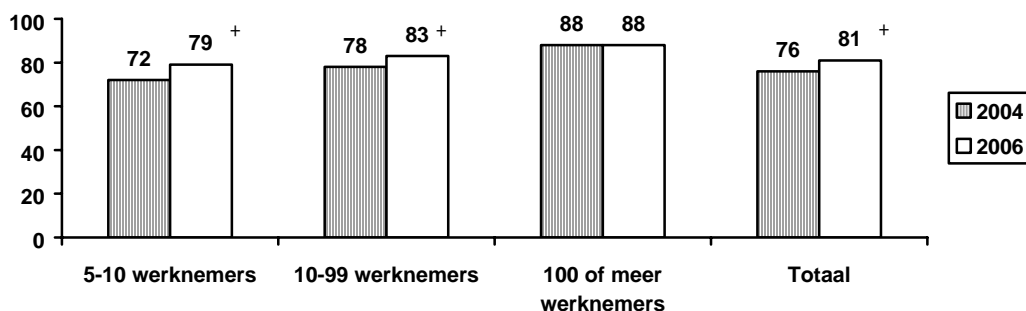
2.2 Rookbeleid

De bedrijven is een vijftal omschrijvingen van regels voorgelegd. Vervolgens is gevraagd aan te geven welke omschrijving het beste de regels voor het roken weergeeft zoals deze op dit moment in hun bedrijf gelden. Het gaat hierbij om de volgende omschrijvingen:

- geen rookbeperkingen;
- beperkt rookverbod;
- algemeen rookverbod met uitzonderingen;
- algemeen rookverbod met speciale rookruimten waar niet-rokers niet hoeven te komen;
- volledig rookverbod.

Alleen de laatste twee regels voldoen aan de eisen uit de Tabakswet. In figuur 2.3 zijn de percentages bedrijven weergegeven die hebben aangegeven dat één van deze twee omschrijvingen het beste de regels weergeeft zoals deze op dit moment in hun bedrijf gelden. Het percentage bedrijven dat regels heeft opgesteld die conform de eisen van de Tabakswet zijn, is toegenomen: in 2004 voldoet 76% aan de Tabakswet tegenover 81% in 2006. Alleen bij bedrijven met 100 of meer werknemers is het percentage ongewijzigd gebleven (beide jaren 88%).

Figuur 2.3 Percentage bedrijven dat regels voor de rookvrije werkplek heeft ingesteld die conform de eisen van de Tabakswet zijn, naar bedrijfsgrootte

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Het percentage bedrijven dat geen rookbeperkingen heeft is tussen 2004 en 2006 gedaald van 7% naar 4%, terwijl het deel dat een volledig rookverbod hanteert is gestegen van 39% in 2004 naar 63% in 2006 (tabel 2.1). Het percentage bedrijven met een algemeen rookverbod met speciale rookruimten is daarentegen gedaald van 37% naar 19%. Bij de grote bedrijven hebben zich tussen 2004 en 2006 geen veranderingen voorgedaan, terwijl de veranderingen binnen de kleine en middelgrote bedrijven overeenkomen met het totaal beeld.

Tabel 2.1 Omschrijvingen die het beste de regels voor het roken zoals op dit moment in het bedrijf geleden weergeven, naar bedrijfsgrootte, in %

	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=297	2006 n=1.026	2004 n=394	2006 n=1.070	2004 n=50	2006 n=105	2004 n=739	2006 n=2.203
geen rookbeperkingen	11	6 ⁻	5	3	0	1	7	4 ⁻
beperkt rookverbod	9	6	6	5	2	1	7	5
algemeen rookverbod met uitzonderingen	7	9	12	10	10	11	10	9
algemeen rookverbod met speciale rookruimten waar niet-rokers niet hoeven te komen	35	12 ⁻	36	22 ⁻	63	50	37	19 ⁻
volledig rookverbod	38	67 ⁺	42	62 ⁺	25	38	39	63 ⁺
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vergelijking branches

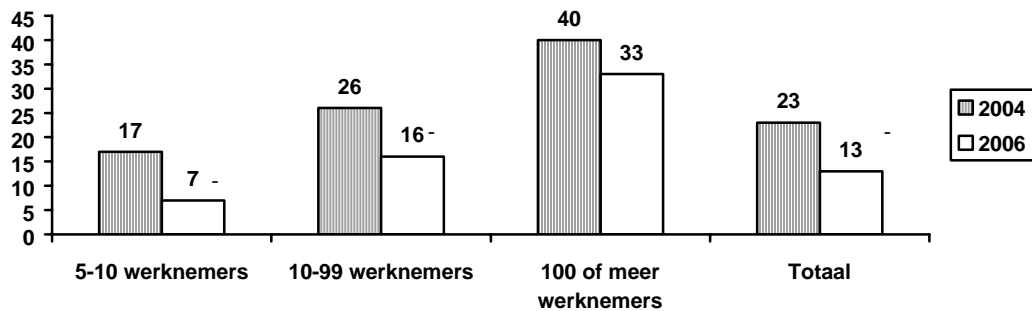
Per branche loopt het percentage bedrijven dat het rookverbod binnen het bedrijf conform de eisen uit de Tabakswet heeft ingevoerd uiteen van 45% in de horecabedrijven tot 94% in het onderwijs en de gezondheidszorg en 97% in het openbaar bestuur. Het openbaar bestuur scoort daarmee significant hoger dan: reparatie (83%); vervoer, opslag en communicatie (82%); cultuur en recreatie (79%); industrie (76%); bouwnijverheid (65%); landbouw (63%); en horeca (45%).

2.3 Invoering rookverbod

In 2004 geeft 23% van de bedrijven aan knelpunten te hebben ervaren bij het invoeren en toepassen van het rookverbod binnen hun bedrijf, in 2006 is dit gedaald naar 13% (figuur 2.4). In beide jaren zijn het overigens met name de grote bedrijven die aangeven knelpunten

te ervaren, er is hier ook nog geen sprake van een significante daling (40% in 2004 en 33% in 2006). Bij de kleine en middelgrote bedrijven is wel sprake van een duidelijke daling in het percentage dat knelpunten heeft ervaren.

Figuur 2.4 Percentage bedrijven dat knelpunten heeft ondervonden tijdens de invoering en toepassing van het rookverbod binnen het bedrijf, naar bedrijfsgrootte

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven die hebben aangegeven knelpunten te ervaren is vervolgens gevraagd om welke knelpunten het gaat. Het blijkt in beide jaren met name te gaan om het knelpunt dat er geen sprake is van draagvlak onder de personeelsleden (45% in 2004 tegenover 47% in 2006). De volgende twee knelpunten worden in 2004 minder vaak genoemd dan in 2006: personeel kan niet altijd van de werkplek weg om te roken (2% in 2004 en 13% in 2006) en er is sprake van onvrede, onbegrip en commentaar bij het personeel (2% in 2004 en 9% in 2006). De knelpunten geen financiële middelen om een rookruimte te creëren en de rookcabine c.q. de afzuiging voldoet niet aan de eisen worden beide in 2004 vaker genoemd, respectievelijk van 6% en 8% in 2004 naar 1% en 2% in 2006.

De bedrijven zijn ook enkele situaties voorgelegd met de vraag om aan te geven of deze situaties van invloed zijn geweest op de invoering van het rookverbod binnen hun bedrijf. Uit tabel 2.2 blijkt dat zowel in 2004 als in 2006 met name de inwerkingtreding van de Tabakswet (42% in 2004 en 45% in 2006) en de wil van de directie (52% in 2004 en 62% in 2006) invloed hebben gehad. De invloed van de klachten van werknemers is afgenomen (23% in 2004 en 19% in 2006), terwijl de controles van de VWA (2% in 2004 en 9% in 2006) en de aankondiging daarvan (12% in 2004 en 19% in 2006) juist meer invloed hebben gekregen.

Tabel 2.2 Zaken die van invloed zijn geweest op de invoering van het rookverbod van het rookverbod, naar bedrijfsgrootte, in %

	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=300	2006 n=968	2004 n=394	2006 n=1.040	2004 n=51	2006 n=105	2004 n=744	2006 n=2.112
Inwerkingtreding Tabakswet	27	37 ⁺	50	49	69	68	42	45
Informatie over Tabakswet	17	19	32	30	51	39	27	25
Klachten van werknemers	15	13	27	23	35	40	23	19 ⁻
Wil van directie	47	59 ⁺	53	63 ⁺	68	74	52	62 ⁺
Wil van ondernemingsraad	6	13 ⁺	23	23	59	55	18	20
Aankondiging handhavingacties VWA	5	16 ⁺	16	21 ⁺	22	29	12	19 ⁺
Controle bedrijf door VWA	1	7 ⁺	2	10 ⁺	14	19	2	9 ⁺
Maatregel tegen bedrijf door VWA	0	3 ⁺	1	4 ⁺	6	9	1	3 ⁺

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vergelijking branches

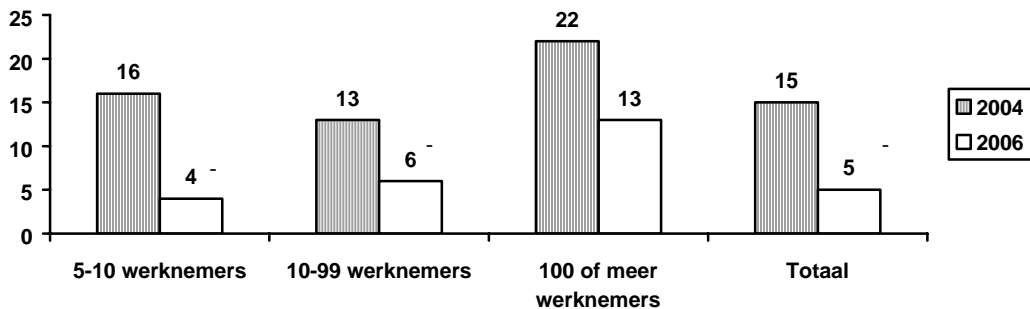
Delfstoffen, het openbaar bestuur en de gezondheidszorg hebben het vaakst knelpunten ervaren bij de invoering van het rookverbod, respectievelijk 29%, 23% en 22%, terwijl zakelijke dienstverlening (10%), landbouw (9%), financiële instellingen (8%) die het minst vaak hebben ervaren. Delfstoffen, het openbaar bestuur en de gezondheidszorg laten naast een significant verschil met de zakelijk dienstverlening, landbouw en financiële instellingen, tevens een significant verschil zien met bouwnijverheid (13%), de reparatie (13%), horeca (12%) en onderwijs (12%). Bij delfstoffen is tevens het verschil met de industrie (15%) significant.

Het openbaar bestuur en openbare voorzieningen geven vaker dan de overige branches aan dat de inwerkingtreding van de Tabakswet van invloed is geweest op de invoering van het rookverbod binnen het bedrijf: respectievelijk 70% en 65% tegenover 32% (horeca) tot 58% (industrie). Ditzelfde geldt voor de invloed van de wil van de ondernemingsraad: 49% (openbaar bestuur) en 48% (openbare voorzieningen) tegenover 7% (landbouw) tot 31% (delfstoffen en gezondheidszorg).

2.4 Handhaving rookverbod

In 2004 geeft 15% van de bedrijven aan knelpunten te ervaren bij het handhaven van het rookverbod binnen hun bedrijf, in 2006 is dit gedaald naar 5% (figuur 2.5). In beide jaren zijn het met name de grote bedrijven die aangeven knelpunten te ervaren (2004 22% en 2006 13%), terwijl bij de kleine en middelgrote bedrijven het percentage dat knelpunten heeft ervaren tussen 2004 en 2006 is gedaald van respectievelijk 16% naar 4% en 13% naar 6%.

Figuur 2.5 Percentage bedrijven dat knelpunten ondervindt bij de handhaving van het rookverbod binnen het bedrijf, naar bedrijfsgrootte

^ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven die hebben aangegeven knelpunten te ervaren is vervolgens gevraagd om welke knelpunten het gaat. Het blijkt in beide jaren met name te gaan om gebrek aan draagvlak onder personeelsleden (29% in 2004 tegenover 24% in 2006) en het gebrek aan draagvlak onder bezoekers c.q. cliënten (13% in 2004 en 21% in 2006).

Vergelijking branches

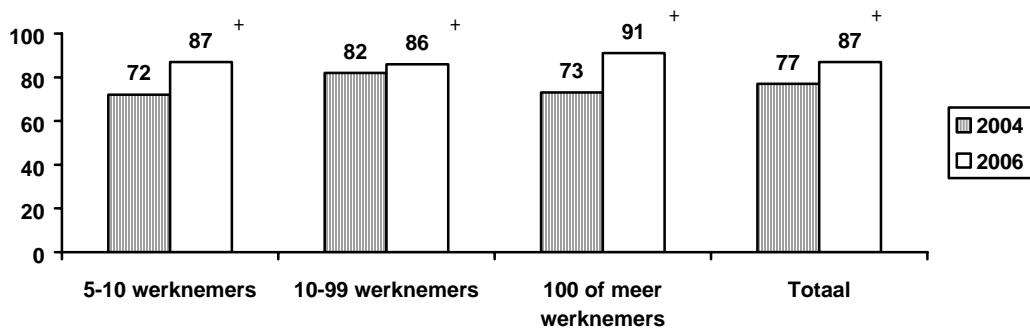
Het percentage van de verschillende branches dat knelpunten ervaart bij het handhaven van het rookverbod loopt uiteen van 3% van de bedrijven binnen de bouwnijverheid en de financiële instellingen tot 12% van de instellingen binnen de branche cultuur en recreatie.

Bouwnijverheid en de financiële instellingen laten naast een verschil met cultuur en recreatie eveneens een verschil zien met horeca (10%) en gezondheidszorg (9%).

2.5 Oordelen invoering en handhaving rookverbod

In 2004 geeft 77% van de bedrijven aan de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) makkelijk te vinden, in 2006 is dit toegenomen en bedraagt het 87%. Dit geldt voor alle categorieën bedrijfsgroottes.

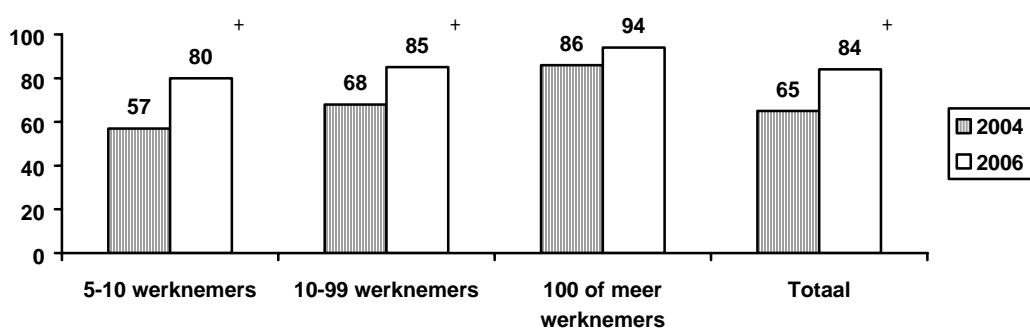
Figuur 2.6 Percentage bedrijven dat de invoering en handhaving van het rookverbod binnen het bedrijf (zeer) makkelijk vindt, naar bedrijfsgrootte

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven zijn de invoering en de handhaving van het rookverbod steeds belangrijker gaan vinden. Zo geeft in 2004 65% van de bedrijven aan de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) belangrijk te vinden, terwijl dit in 2006 is gestegen naar 84% (figuur 2.7). Bij de grote bedrijven is het percentage niet significant gestegen (daar was het percentage al hoog), terwijl dit bij de overige twee categorieën wel het geval is.

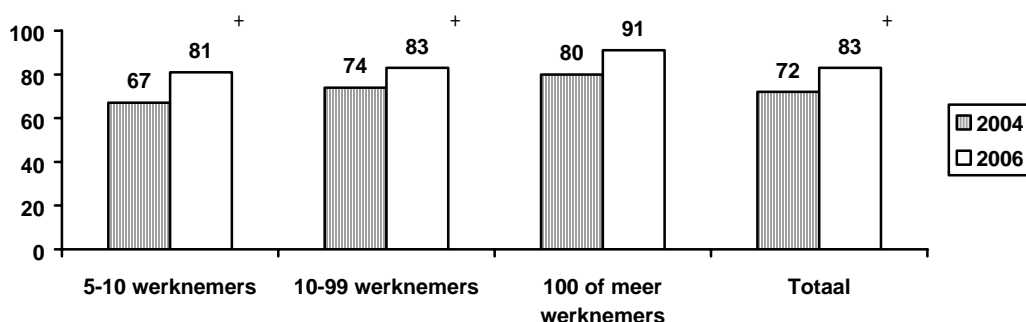
Figuur 2.7 Percentage bedrijven dat de invoering en handhaving van het rookverbod binnen het bedrijf (zeer) belangrijk vindt, naar bedrijfsgrootte

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven is gevraagd hoe redelijk het merendeel van het personeel de invoering en de handhaving van het rookverbod volgens hen vindt. In 2004 denkt 72% van de bedrijven dat het merendeel van het personeel de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) redelijk vindt, terwijl dit in 2006 is gestegen naar 83% (figuur 2.8). Bij de kleine bedrijven is er sprake van een stijging van 67% in 2004 naar 81% in 2006, terwijl zich bij de grote bedrijven geen significante stijging voordoet.

Figuur 2.8 Percentage bedrijven dat denkt dat het merendeel van het personeel de invoering en handhaving van het rookverbod binnen het bedrijf (zeer) redelijk vindt, naar bedrijfsgrootte

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven zijn tevens stellingen voorgelegd over positieve gevolgen van het invoeren en handhaven van een correct rookverbod. Het blijkt dat in 2004 een kleiner deel van de respondenten het (helemaal) eens is met de stellingen dan in 2006. Zo is in 2004 14% het eens met de stelling dat het correct invoeren en handhaven van het rookverbod resulteert in minder ziekteverzuim onder het personeel, terwijl dit percentage in 2006 is gestegen naar 36% (tabel 2.3). Ook het percentage dat het eens is met de stelling dat het correct invoeren van het rookverbod bijdraagt aan een goed imago van het bedrijf is behoorlijk gestegen van 52% in 2004 naar 70% in 2006.

Tabel 2.3 Percentage bedrijven dat het (helemaal) eens is met de stellingen over het invoeren en handhaven van een correct rookverbod, naar bedrijfsgrootte, in %

Stelling: Als ik het rookverbod correct invoer, dan ...	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=300	2006 n=1026	2004 n=394	2006 n=1.070	2004 n=50	2006 n=105	2004 n=744	2006 n=2.203
bescherm ik het personeel tegen tabaksrook van anderen	87	88	86	92 ⁺	92	98	87	90 ⁺
creëer ik een gezonde werkomgeving voor de werknemers	77	89 ⁺	89	92 ⁺	96	98	85	91 ⁺
resulteert dit in minder ziekteverzuim onder het personeel	14	39 ⁺	13	33 ⁺	20	40 ⁺	14	36 ⁺
voorkom ik klachten over tabaksrook van het personeel	66	76 ⁺	72	79 ⁺	82	93 ⁺	71	78 ⁺
is er minder discussie tussen rokers en niet-rokers	48	56 ⁺	49	61 ⁺	56	70	49	59 ⁺
kom ik met speciale voorzieningen rokers tegemoet	38	41	56	45 ⁻	76	72	50	45 ⁻
krijg ik geen problemen met controlerende instanties	69	77 ⁺	83	82	86	83	77	80
hou ik me aan de regels van de Tabakswet	89	90	92	92	96	96	91	91
bespaar ik schoonmaak- en onderhoudskosten	46	44	36	44 ⁺	37	46	40	44
draagt dat bij aan een goed imago van ons bedrijf	52	68 ⁺	50	69 ⁺	65	83 ⁺	52	70 ⁺

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Uit tabel 2.4 blijkt dat in 2004 een groter deel van de bedrijven het eens is met de stellingen die betrekking hebben op de negatieve gevolgen van het rookverbod. In 2004 geeft 30% aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling dat door het correct invoeren en handhaven van het rookverbod de productiviteit van het personeel dat rookt verlaagt, terwijl dat in 2006 nog voor 22% geldt. Het percentage dat het (helemaal) eens is met de stelling dat men

door het correct invoeren en handhaven van het rookverbod stuit op weerstand bij cliënten en bezoekers is als enige vrijwel gelijk gebleven (16% in 2004 en 17% in 2006).

Tabel 2.4 Percentage bedrijven dat het (helemaal) eens is met de stellingen over het invoeren en handhaven van een correct rookverbod, naar bedrijfsgrootte, in %

Stelling: Als ik het rookverbod correct invoer, dan ...	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=300	2006 n=1026	2004 n=394	2006 n=1.070	2004 n=50	2006 n=105	2004 n=744	2006 n=2.203
stuit ik op veel weerstand bij mijn werknemers	24	16 ⁻	18	16	16	20	21	16 ⁻
stuit ik op veel weerstand bij cliënten en bezoekers	13	20 ⁺	19	14	16	9	16	17
beperk ik de vrijheid van mijn personeel	23	25	35	23 ⁻	26	23	29	24 ⁻
veroorzaak ik een scheiding tussen rokers en niet-rokers	30	24 ⁻	34	25 ⁻	40	33	33	25 ⁻
verlaag ik de productiviteit van het personeel dat rookt	27	21	32	22 ⁻	34	31	30	22 ⁻
moet ik kosten maken om een rookruimte te creëren	34	25 ⁻	37	30 ⁻	54	58	37	29 ⁻

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

De bedrijven is ook gevraagd hoe belangrijk zij denken dat personen of organisaties in hun omgeving de invoering en handhaving van het rookverbod vinden. In 2004 is 74% van mening dat de directie dit (erg) belangrijk vindt, in 2006 is dit percentage gestegen naar 81% (tabel 2.5). Ook het percentage dat denkt dat het merendeel van het personeel, de brancheorganisatie/werkgeversorganisatie en de mensen uit de privé-omgeving het (erg) belangrijk vinden is tussen 2004 en 2006 gestegen.

Tabel 2.5 Percentage respondenten dat van mening is dat de genoemde personen of organisaties de invoering en handhaving van het rookverbod (erg) belangrijk vinden, naar bedrijfsgrootte, in %

	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=300	2006 n=1026	2004 n=394	2006 n=1.070	2004 n=50	2006 n=105	2004 n=744	2006 n=2.203
De directie	68	78 ⁺	76	82 ⁺	92	94	74	81 ⁺
Het merendeel van het personeel	60	66	63	76 ⁺	80	88	63	72 ⁺
De ondernemingsraad ¹	nvt	nvt	nvt	nvt	82	79	nvt	nvt
De brancheorganisatie/ werkgeversorganisatie	27	41 ⁺	40	47 ⁺	53	67	36	45 ⁺
Mensen uit mijn privé-omgeving	36	50 ⁺	42	49 ⁺	43	65 ⁺	40	50 ⁺

¹ alleen voor de bedrijven met 100 of meer werknemers, kleinere bedrijven hoeven wettelijk geen ondernemingsraad te hebben

⁻ significante daling tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vergelijking branches

Binnen elke branche geeft het merendeel van de bedrijven aan de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) makkelijk te vinden. De financiële instellingen scoren met 95% het hoogst, terwijl de horeca met 76% het laagst scoort. Naast het significante verschil met de horeca, laten de financiële instellingen eveneens een significant verschil zien met: openbaar bestuur (88%); gezondheidszorg (88%); reparatie (87%); industrie (85%); vervoer, opslag en communicatie (85%); cultuur en recreatie (86%); openbare voorzieningen (84%); bouwnijverheid (80%); delfstoffen (77%); en landbouw (77%).

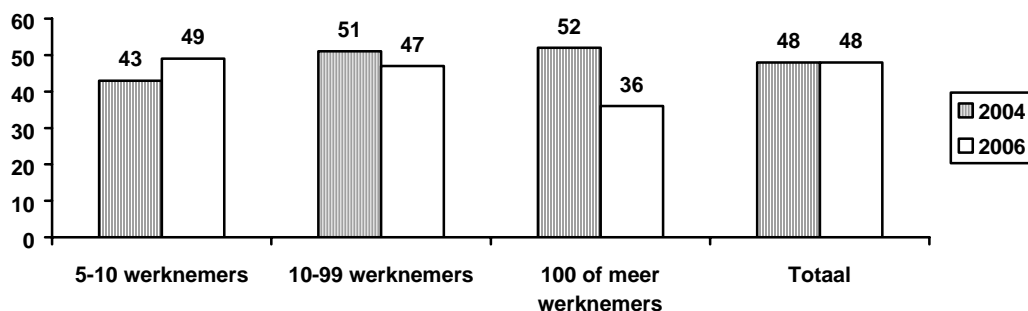
Van de openbare voorzieningen vindt 97% de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) belangrijk, terwijl dit geldt voor 95% van de gezondheidszorg en 94% van zowel openbaar bestuur als onderwijs. Bij de overige branches ligt dit percentage lager en loopt het uiteen van 67% van de landbouwbedrijven tot 88% van financiële instellingen en zakelijke dienstverlening.

Volgens 94% van de respondenten uit de onderwijsbranche en van het openbaar bestuur vindt het merendeel van het personeel de invoering en handhaving van het rookverbod (zeer) redelijk. Bij de volgende branches ligt dit percentage significant lager: zakelijke dienstverlening (87%); cultuur en recreatie (84%); reparatie (84%); industrie (81%); horeca (73%); vervoer, opslag en communicatie (72%); delfstoffen (72%); bouwnijverheid (71%); en landbouw (69%).

2.6 Risicoperceptie en gezondheidsrisico's

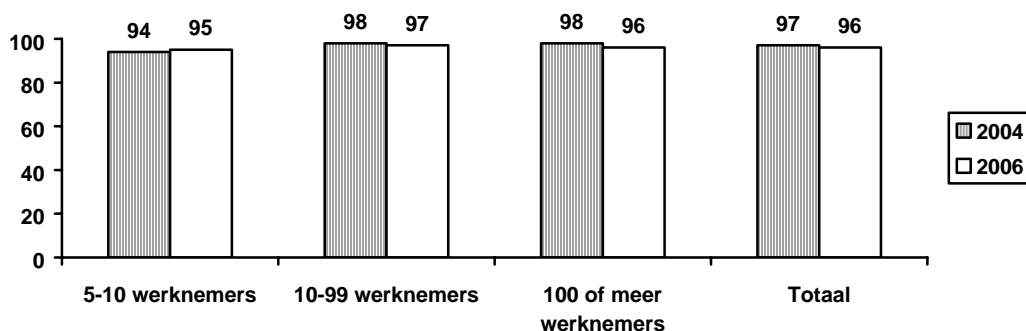
Zowel in 2004 als in 2006 schat 48% van de bedrijven de kans (zeer) klein in dat niet rokende werknemers gezondheidsschade oplopen door het roken van collega's als het rookverbod niet correct is ingevoerd of wordt gehandhaafd (figuur 2.9). Bij geen van de drie categorieën bedrijfsgroottes is er sprake van significante verandering.

Figuur 2.9 Percentage bedrijven dat de kans (zeer) klein inschat dat niet rokende werknemers gezondheidsschade oplopen door het roken van collega's als het rookverbod niet correct is ingevoerd of gehandhaafd, naar bedrijfsgrootte

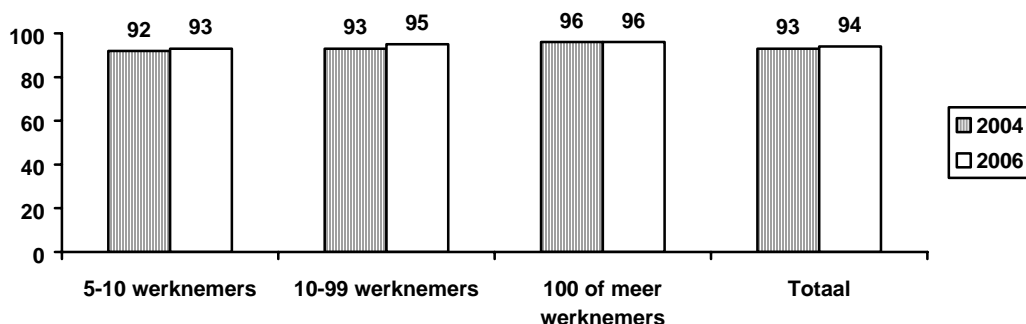
Ook het percentage bedrijven dat van mening is dat roken schadelijk is voor de gezondheid is nauwelijks veranderd. In 2004 is 97% deze mening toegedaan, terwijl dit in 2006 geldt voor 96% (figuur 2.10).

Figuur 2.10 Percentage bedrijven dat van mening is dat roken (zeer) schadelijk is voor de gezondheid, naar bedrijfsgrootte

Hetzelfde beeld komt naar voren bij de vraag of meerroken slecht is voor de gezondheid. Zowel in 2004 (93%) als in 2006 (94%) is het merendeel van de bedrijven van mening dat dit inderdaad het geval is (figuur 2.11).

Figuur 2.11 Percentage bedrijven dat van mening is dat meerroken (zeer) schadelijk is voor de gezondheid, naar bedrijfsgrootte

Tot slot zijn de bedrijven enkele situaties voorgelegd met de vraag of het handhaven van het rookverbod in deze specifieke situaties zal lukken. In 2004 geeft 38% aan dat het handhaven van het rookverbod hen zeker of waarschijnlijk zal lukken als de directie niet (meer) achter het rookverbod staat, in 2006 is dit gestegen naar 58% (tabel 2.6). Het deel dat denkt dat het handhaven lukt tijdens feestjes op het bedrijf is tussen 2004 en 2006 eveneens gestegen van 46% naar 59%.

Tabel 2.6 Percentage bedrijven dat het handhaven van het rookverbod zeker of waarschijnlijk zal lukken in de genoemde situaties, naar bedrijfsgrootte

Het handhaven van het rookverbod lukt me als ...	5-10 werknemers		10-99 werknemers		Meer dan 100 werknemers		Totaal	
	2004 n=300	2006 n=1.026	2004 n=394	2006 n=1.070	2004 n=50	2006 n=105	2004 n=744	2006 n=2.203
de rokers onder het personeel toch blijven roken	76	84 ⁺	87	91	88	93	82	88 ⁺
bezoekers willen blijven roken in het bedrijf	77	79	84	86	86	89	81	83
leidinggevendenden niet (meer) achter het rookverbod staan	42	67 ⁺	51	64 ⁺	54	64	48	65 ⁺
de directie niet (meer) achter het rookverbod staat	36	60 ⁺	39	56 ⁺	42	56	38	58 ⁺
er een feestje is op het bedrijf	36	56 ⁺	51	61 ⁺	67	69	46	59 ⁺

⁺ significante stijging tussen 2004 en 2006, $p < 0,05$

Vergelijking branches

Van het openbaar bestuur geeft 31% aan dat zij de kans (zeer) klein schatten dat niet rokende werknemers gezondheidsschade oplopen wanneer het rookverbod niet correct is ingevoerd of wordt gehandhaafd. Van de bedrijven binnen de financiële instellingen en het onderwijs geldt dit voor respectievelijk 35% en 36%. De hiervoor genoemde drie branches verschillen daarmee significant van de volgende branches: landbouw (61%); bouwnijverheid (55%); horeca (53%); industrie (52%); en vervoer, opslag en communicatie (52%); zakelijke dienstverlening (48%); en cultuur en recreatie (47%). Het openbaar bestuur verschilt daarnaast tevens significant van delfstoffen (49%).

Bij de vragen naar de schadelijkheid van roken en meerroken komen nauwelijks significante verschillen tussen de branches naar voren. Het percentage van de verschillende branches dat denkt dat roken (zeer)schadelijk is voor de gezondheid loopt uiteen van 94% (horeca) tot 99% (onderwijs), terwijl het percentage van de bedrijven dat denkt dat meerroken (zeer) schadelijk is voor de gezondheid varieert van 91% (delfstoffen en bouwnijverheid) tot 100% (openbare voorzieningen).

BIJLAGE METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

Op 7 mei 2002 is in het Staatsblad 2002 nummer 201 de gewijzigde Tabakswet gepubliceerd. Deze wet is één van de instrumenten om het tabaksgebruik terug te dringen en de niet-roker te beschermen. In de Tabakswet staan verschillende bepalingen met betrekking tot tabaksproducten. Het gaat dan om regels over:

- de samenstelling van tabaksproducten;
- de etikettering van verpakkingen;
- reclame en sponsoring voor tabaksproducten;
- het gebruik van tabaksproducten in openbare gebouwen en ruimten;
- bescherming van werknemers tegen de schade van tabaksrook;
- tegengaan van hinder en overlast voor reizigers die gebruik maken van het openbaar vervoer;
- beperking van het aantal verkooppunten;
- de leeftijdsgrenzen met betrekking tot de verkoop van tabaksproducten.

Op 1 januari 2004 is artikel 11a van de Tabakswet inwerking getreden. Het uitgangspunt van dit wetsartikel is dat iedere werkgever verplicht is zodanige maatregelen te treffen dat iedere werknemer zijn werkzaamheden kan uitoefenen zonder daarbij blootgesteld te worden aan tabaksrook van anderen.

Het toezicht op de naleving van de Tabakswet en het opsporen van strafbare feiten is een taak van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA). Om deze taken te kunnen uitvoeren zijn bij alle regionale diensten van de VWA zogenoemde Drank, Horeca en Tabak (DHT-)teams ingesteld. Deze teams van speciaal opgeleide controleurs houden zich met name bezig met de handhaving van de Drank- en Horecawet en de Tabakswet. Zo wordt in het kader van de rookvrije werkplek gecontroleerd of is voldaan aan de verplichting een rookvrije werkplek te creëren.

Controles rookvrije werkplek

De DHT-controleurs voeren inspecties uit bij alle bedrijven/instellingen waar de bepalingen van de rookvrije werkplek van toepassing zijn. Zij zijn bevoegd om alle ruimten te inspecteren waar werknemers hun werkzaamheden kunnen uitvoeren, zoals werkkamers, gemeenschappelijke ruimtes, bedrijfskantines en dergelijke. Werkgevers die zich schuldig maken aan een overtreding van de rookvrije werkplek moeten die overtreding ongedaan maken en riskeren bovendien een geldboete.

Nalevingsmonitor

In 2004 is de VWA gestart met de tweejaarlijkse "Nalevingsmonitor rookvrije werkplek". Het doel is om ontwikkelingen in het naleefniveau en de naleefmotieven (betreffende de rookvrije werkplek) binnen verschillende bedrijfstakken vast te stellen. Het naleefniveau wordt bepaald aan de hand van bedrijfsbezoeken (uitgevoerd door de VWA), terwijl de naleefmotieven aan de hand van telefonische enquêtes (uitgevoerd door een extern bureau) worden bepaald.

Onderzoeksvraag

In deze nalevingsmonitor staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Wat zijn de naleefmotieven voor de genoemde wetgeving van de bedrijven binnen verschillende bedrijfstakken en bedrijfsgrootten?

Opzet

In haar startnotitie heeft de VWA aangegeven dat de bedrijven in een bepaalde verhouding naar sector (bedrijfstak) en grootte in het onderzoek vertegenwoordigd moeten zijn. Er zijn 14 sectoren en drie bedrijfsgrootten onderscheiden. De indeling in sectoren door de VWA is gebaseerd op de indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Op basis van een aselechte steekproef per bedrijfstak zijn bedrijven benaderd voor het afnemen van een telefonische enquête. Voor de adresgegevens van de te benaderen bedrijven is gebruik gemaakt van het LISA-bestand. LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. De vragenlijst is afgenomen bij degene die binnen het bedrijf c.q. de vestiging verantwoordelijk is voor het creëren van c.q. goed op de hoogte is van het bedrijfsbeleid inzake rookvrije werkplekken en de naleving daarvan.

Respons

Het benaderen van de respondenten is voornamelijk tijdens kantooruren gebeurd. Om de juiste persoon te bereiken is op verschillende dagen en tijdstippen gebeld en zijn in ieder geval, indien nodig, vijf belpogingen per respondent ondernomen. Indien de respondent op het moment van bellen niet aanwezig was of aangaf dat het afnemen van de vragenlijst nu niet schikte is een afspraak gemaakt. Uiteindelijk zijn in 2004 744 respondenten geënuquêteerd en in 2006 2.201. In tabel 1 staat de verdeling naar branche en bedrijfsgrootte weergegeven.

Tabel 1 Verdeling respondenten

Branche	Minder dan 10		10 t/m 99		Meer dan 100		Totaal	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006	2004	2006
A. Landbouw/Visserij	13	83	11	77	12	2	36	164
C. Delfstoffen	-	10	-	25	-	8	-	43
D. Industrie	11	56	25	114	22	22	58	194
E. Openb. voorziening	8	8	13	17	43	36	64	61
F. Bouwnijverheid	10	60	20	97	17	10	47	172
G. Reparatie consumenten; handel	4	118	16	113	13	7	33	238
H. Horeca	6	72	23	107	11	4	40	183
I. Vervoer, opslag en communicatie	11	47	29	96	17	15	57	159
J. Financ. Instellingen	14	54	18	76	28	21	60	151
K. Verhuur, zakelijke dienstverlening	13	73	28	104	15	13	56	193
L. Openb. bestuur, soc. verzekering	6	1	30	95	38	59	74	156
M. Onderwijs	6	37	53	106	25	19	84	162
N. Gezondheids- en welzijnzorg	5	65	35	84	22	24	62	173
O. Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	12	72	28	87	33	7	73	167
Totaal	119	756	329	1.198	296	247	744	2.201

Wegingsfactor

Om de steekproef een goede afspiegeling te laten zijn van de landelijke situatie is bij beide metingen een wegingsfactor gebruikt. Deze factor is berekend met behulp van de oorspronkelijke landelijke verdeling en de verdeling binnen de uiteindelijke onderzoeksgroep.¹ In tabel 2 staan de wegingsfactoren per meting weergegeven.

Tabel 2 Wegingsfactoren

Branche	5 t/m 9		10 t/m 99		100 of meer	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006
A. Landbouw/Visserij	1,30	0,19	1,09	0,15	0,01	0,11
C. Delfstoffen	-	0,04	-	0,04	-	0,01
D. Industrie	2,92	1,48	2,56	1,11	0,46	0,86
E. Openbare voorzieningen	0,01	0,03	0,02	0,09	0,01	0,02
F. Bouwnijverheid	3,10	1,37	2,35	1,10	0,16	0,62
G. Reparatie consumenten; handel	20,74	2,95	6,13	2,16	0,47	1,22
H. Horeca	4,15	1,11	0,87	0,38	0,05	0,22
I. Vervoer, opslag en communicatie	1,30	0,93	0,93	0,68	0,16	0,59
J. Financiële Instellingen	0,47	0,59	0,38	0,40	0,03	0,19
K. Verhuur, zakelijke dienstverl.	3,63	2,10	2,35	1,59	0,46	1,12
L. Openb. bestuur, soc. verzekering	0,04	3,40	0,06	0,21	0,09	0,21
M. Onderwijs	0,54	0,83	0,23	1,02	0,25	0,47
N. Gezondheids- en welzijnzorg	3,06	1,37	0,49	1,24	0,36	0,74
O. Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	2,07	0,90	0,77	0,52	0,07	0,47

Vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit ongeveer 70 tot 80 vragen en stellingen met voornamelijk voorgecodeerde antwoordcategorieën. Het afnemen van de vragenlijst duurde ongeveer 20 tot 30 minuten. De vragenlijst is voorafgaande aan het onderzoek vertaald in een computerprogramma. Er zijn checks ingebouwd en sturingen toegepast. Door middel van deze sturingen worden respondenten naar voor hem/haar relevante vragen doorverwezen, zonder dat de respondent dit merkt.

In de vragenlijst is kort ingegaan op enkele achtergrondkenmerken van het bedrijf waar de respondent werkzaam is. Vervolgens zijn vragen gesteld over de invoering en handhaving van het rookverbod en de eventuele knelpunten die men daarbij heeft ondervonden. Om een vergelijking met 2004 mogelijk te maken zijn zoveel mogelijk dezelfde vragen gesteld.

¹ Voor de landelijke verdeling in 2004 is gebruik gemaakt van gegevens van het CBS; in 2006 is uitgegaan van de verdeling binnen het LISA-bestand.

